

Emlékezés Ballagi Gézára (1851-1907), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjára

Remembering Géza Ballagi (1851-1907), Full Member of the Hungarian Academy of Sciences

Ballagi Géza jogtudós, történész és politikus, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja 1851. május 3-án Szarvason (Békés vármegye) született. Sárospatakon (Zemplén vármegye) hunyt el 1907. június 17-én.

A Magyar Tudományos Akadémia igen fiatalon, 37 éves korában, 1888. május 4-én levelező tagjává, nem sokkal halála előtt, 1907. május 3-án pedig rendes tagjává választotta. Levelező taggá választásában döntően „A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig” című, 1888 elején megjelent munkája játszott szerepet.

Az MTA levelező tagjává történt választását követően székfoglaló értekezését, ekkor már az MTA levelező tagjának is kötelessége volt székfoglaló előadást tartani, „Az 1839/40-diki országgyűlés visszhangja az irodalomban” címmel 1889. október 4-én tartotta. A székfoglaló értekezés a következő évben kivonatos formában az Akadémiai Értesítőben (Értekezések a Társadalmi Tudományok köréből) nyomtatásban is megjelent. Elhunytja miatt, mely az MTA rendes tagjának történt megválasztását követő másfél hónapon belül következett be, rendes tagi székfoglaló előadást nem tudott tartani.

Édesapja Ballagi Mór (1815-1891), nyelvész, református teológus, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, édesanyja pedig kiskarói és királylehotai Lehoczky Zita volt. Testvére (bátyja) volt Ballagi Aladár (1853–1928) történész, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja.

Ballagi Aladár egyetemi tanulmányait a budapesti tudományegyetemen és a bécsi egyetemen végezte. A budapesti tudományegyetemen 1875-ben szerzett jogtudományi doktori diplomát.

Első, irodalmi tárgyú munkája 1869-ben jelent meg a Protestáns Egyházi és Iskolai Lapokban. A lapnak 1869 és 1887 között állandó munkatársa, segédszerkesztője, majd szerkesztője is volt. Több éven át segédszerkesztője volt a Protestáns Tudományos Szemlének (1870 és 1872 között) és a Protestáns Képes Naptár szerkesztői teendőit is ellátta két éven át, 1871-ben és 1872-ben. Ballagi Géza 1892-től egészen haláláig a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság választmányának is tagja volt, ami irodalmi munkássága komoly elismerését jelentette.

Ballagi Géza egyházpolitikai és tanügyi vonatkozású cikkeit, tanulmányait számos lap és szakfolyóirat tette közzé. Ilyen módon azok országosan is ismertté váltak.

Ballagi Géza 1875 és 1902 között a sárospataki református főiskola jogakadémiájának megbecsült professzora volt. A jogakadémián mint a politikai tudományok nyilvános rendes tanára oktatott és kutatott több, mint negyedszázadon keresztül. 1888 és 1890 között a jogakadémia igazgatói teendőit is ellátta. Oktatói munkáját kollégái és hallgatói nagyra értékelték.

Több tanulmányt tett közzé 1875 és 1894 között a Jogtudományi Közlönyben. Tanulmányokat publikált továbbá 1880 és 1884 között a Zemplén című lapban, több, mint tíz éven át, 1891 és 1902 között a Sárospataki Lapokban és 1892 és 1894 között a Protestáns Szemlében.

1901-ben Ballagi Gézát a Szabadelvű Párt programjával országgyűlési képviselővé választották. Négy éven át, 1905-ig volt tagja a magyar országgyűlésnek, ahol az olaszliszka-i választókerületet képviselte.

Említést érdemel, hogy páratlanul gazdag gyűjteménye volt az 1790-től megjelent magyar politikai röpiratokból és képviselőválasztási nyomtatványokból. Ez a kivételesen gazdag gyűjtemény is segítette több munkájának megírásánál.

Ballagi Géza életpályája, munkássága több jeles kortársától eltérően szorosan kapcsolódik a politikai élethez, tevékenységhez is. Erre utalt a Magyar Tudományos Akadémián 1907-ben tartott emlékbeszédében. Ballagi Géza a magyarországi jogászok körében tekintélyes jogtudósnak, elsősorban a magyar közjog ismerőjének számított.

Ballagi Gézának a magyar közjoggal, politikai élettel és történelemmel foglalkozó, nem egyszer monografikus igényű munkái és nyomtatott formában megjelent írásai, ma is komoly figyelmet érdemelnek. Ezek a kézikönyv, szintézis szerepét is betöltő munkái joggal tartanak számot a XVIII. és a XIX. századdal valamint a reformkorral foglalkozó történészek, s tegejük hozzá jogászok érdeklődésére.

Ballagi Géza főbb munkái

A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig. Budapest, 1888.; Az 1839/40-diki országgyűlés visszhangja az irodalomban. In: Értekezések a Társadalmi Tudományok köréből. 10. kötet. 8. füzet (kivonat). Akadémiai Értesítő 1890. Budapest, 1890.; Ballagi Géza lefordította és kommentárokkal látta el Johann Caspar Bluntschli 1869-ben publikált „Charakter und Geist der politischen Parteien” című munkáját. Bluntschli műve magyar nyelven „A politikai pártok” címmel jelent meg három évvel később. (Budapest, 1872.); Az 1839/40-diki országgyűlés visszhangja az irodalomban. Budapest, 1890.; A protestáns párt és a sajtó. Budapest, 1892.; Emlékbeszéd Szűcs István lev. tag felett. Budapest, 1893.; Emlékbeszéd id. Bárány Miklós felett. Budapest, 1895.; Zemplén megye közigazgatási és közművelődési monográfiája. Budapest, 1893.; A nemzeti államalkotás kora 1815-1847. In: Szilágyi Sándor: A magyar nemzet története IX., Budapest, 1898.; A budapesti egyetem és a jogi szakoktatás. Budapest, 1902.; Az 1848: XX. törvényzikk a történelem világánál. Budapest, 1903. és A politikai irodalom Magyarországon 1825-ig. (utánnnyomás Nagy Ágoston bevezető tanulmányával) Dialóg Campus Kiadó - Molnár Tamás Kutató Központ Könyvek. Budapest, 2016.

Felhasznált irodalom

Ballagi Géza. Századok 1907.; Szánthó Gyula: Dr. Ballagi Géza emlékezete. Sárospatak, 1909. és Waktor Andrea: A XIX. század működése és változásai a Ballagi család levelezésének tükrében. Sic itur ad astra 1995/1-2. szám 43-92. old.

Hamza Gábor

egyetemi tanár, az MTA rendes tagja
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar
e-mail: gabor.hamza@ajk.elte.hu